

ЗОЛОТОГОЛОВА РИБКА

ВІРМЕНСЬКІ НАРОДНІ
КАЗКИ

Шкільна бібліотека української та світової літератури

Folk art (Folklore)

**Казки добрих сусідів.
Золотоголова рибка.
Вірменські народні казки**

«ОМІКО»

Folk art (Folklore)

Казки добрих сусідів. Золотоголова рибка. Вірменські народні казки / Folk art (Folklore) — «ОМІКО», — (Шкільна бібліотека української та світової літератури)

Про чарівного птаха Азаран-Блбула та про синів мисливця й землероба, про те, як Вачаган виткав з тонких золотих ниток весільну сукню для Анаїт і як вона звільнила його з підземелля, про відьму, яка усіх обдурила, йдеться у книжці «Золотоголова рибка», куди увійшли найпопулярніші вірменські народні казки («Розум і Серце», «Чарівна яблуня», «Анаїт», «Дурень» та ін.). Більшість казок українською друкується вперше. Книжка розрахована на широке коло юних читачів.

Содержание

ЧАРІВНИЙ ПТАХ	5
АНАЇТ	8
Кінець ознакомительного фрагмента.	14

ГЕРМАН Оксана Русланівна

Казки добрих сусідів ЗОЛОТОГОЛОВА

РИБКА Вірменські народні казки

ЧАРІВНИЙ ПТАХ

Колись один цар звелів будувати церкву. Будували сім років. Освятили. Зібрався цар помолитися. Раптом зчинилася буря. Цареві стало зле, почав задихатися, аж раптом перед ним постав відлюдник.

– Довгих років тобі, царю, – сказав. – Прекрасний храм ти збудував, але дечого йому бракує.

Буря посилилася, а відлюдник щез.

Цар звелів зруйнувати церкву. Знову взялися будувати, сім років зводили, ще краща постала. Освятили. Направляється цар помолитися. Аж знову буря страшенна зчинилася. Той же відлюдник з'являється перед цареві очі.

– Довгих років, царю, – каже. – Пресвітлий храм ти збудував, але дечого йому бракує.

Знову велить цар руйнувати споруду.

– Цього разу будуйте дев'ять літ, – велить він. – Зведіть такий храм, що у цілому світі подібного йому немає.

Збудували. Освятили. Зібрався цар помолитися. Піднялася буря. Постав перед царем відлюдник.

– Царю, – каже, – довгих років тобі. Неповторний храм ти збудував. Жаль тільки, дечого йому бракує.

Схопив цар відлюдника за комір.

– Та скажи ж, чого бракує моїй церкві? Ось уже втретє ти примушуєш мене руйнувати!

– Цьому храмові потрібен Азаран-Блбул.¹

Відлюдник щез. Цар повернувся додому.

У нього було троє синів. Діти запримітили, що батько засмучений, і запитали:

– У чім твоя печаль, батьку?

– Тому я маю печаль і смуток, – сказав він, – що постарів. Для церкви потрібен Азаран-Блбул, а як мені за ним поїхати?

– Ми поїдемо, – сказали юнаки.

Сіли на коней і поїхали.

Через місяць дісталися роздоріжжя. Бачать – дорога розходиться на три сторони. Вони в задумі зупинилися.

Назустріч їм той же відлюдник.

– Куди, витязі? – запитує він.

– Маємо Азаран-Блбула добути, та не знаємо, якою дорогою їхати.

Відлюдник мовив.

– Хто по цій дорозі, по широкій, поїде, той назад повернеться. Той, хто по середній дорозі поїде – або повернеться, або ні. А хто по нижній дорозі поїде – той нехай забуде навіть надію на повернення.

---

¹ Азаран (Аазаран, Хазаран) Блбул – «співучий соловейко», «тисячоголосий соловейко», «піднебесний соловей». У вірменських міфах чудесна пташка. Від її співу розквітають сухі дерева в садах, зеленіють гори і долини, приходить весна. Подібна пташина є в іранських міфах.

– Чому? – запитав молодший брат.

– Поїдеш, – сказав відлюдник, – перепинить дорогу річка. Володарка Азаран-Блбула отруїла її чаклунством і не п'є з неї. А ти повинен випити і сказати: «Ох, жива вода!» Переїдеш через річку, зустрінеться тобі квітка. Вона зачаклувала її в колючий шпичак. Ти ж повинен зірвати, понюхати і сказати: «Ох, райська квітка!» Поїдеш далі – побачиш прив'язаного вовка і біля нього ягня. Перед вовком трава лежить, перед ягням – м'ясо. Маєш м'ясо перекласти вовкові, а траву – ягнятї. Поїдеш ще далі – побачиш великі ворота: одна стулка прикрита, друга – відкрита. Прикриту ти мусиш закрити, а закриту – відкрити. Увійдеш і побачиш сплячу володарку Азаран-Блбула. Вона сім днів спить, сім днів пильнує. Зумієш виконати все, про що я розказав, – привезеш Азаран-Блбула, а не зумієш – не повернешся.

Старший брат вибрав собі широку дорогу. Їхав, їхав і доїхав до палацу. «Навіщо мені їхати на вірну смерть, – подумав він, – наймуся я у цей дім на роботу, послужу та поживу».

Середній брат поїхав середньою дорогою. Об'їхав гору і з другого боку побачив палаючий, мов смолоскип, палац. Зліз із коня. Увійшов у зелений сад і присів на зелену траву. Бачить – між землею і небом іде чорний араб. Дійшов до юнака, ударив його прутом – обернувся юнак круглим каменем, закотився під лавку.

Молодший брат поїхав нижньою дорогою, йому зустрілися на шляху: річка, квітка, вовк, ягня, ворота. Він зробив усе так, як намовив відлюдник. Увійшов до палацу і побачив: лежить прекрасна, мов лань, дівчина. Випурхнув із своєї клітки Азаран-Блбул, опустився дівчині на груди і затьохкав-залився на тисячу ладів. Задрімала дівчина, царевич упіймав Азаран-Блбула, поцілував дівчину і тією ж дорогою поїхав назад.

Прокинулася дівчина, дивиться – немає Азаран-Блбула.

Зрозуміла вона, що його вкрали, закричала:

– Ворота, упіймайте!

Ворота у відповідь:

– Бог із ним, мої стулки, які роками ніхто не чіпав, він місцями поміняв, полегшення зробив.

Дівчина крикнула:

– Вовче, і ти, ягня, ловить крадія!

Тї у відповідь:

– Бог із ним, він траву дав ягнятї, а м'ясо – вовкові.

Дівчина крикнула:

– Шпичаку, лови!

Той у відповідь:

– Бог із ним. Ти мене шпичаком обернула, а він – райською квіткою.

Дівчина крикнула:

– Річко, злови мені крадія!

Та у відповідь:

– Навіщо мені ловити? Ти мене отруїла, а він – зробив живою водою. Хай іде собі, Бог із ним!

Робити нічого – сіла дівчина на свого коня.

А тим часом юнак доїхав до відлюдника, привітався і сказав:

– Ось тобі Азаран-Блбул.

Запитав про братів. Той у відповідь:

– Не їхали вони повз мене.

Юнак віддав відлюдникові Азаран-Блбула, а сам поїхав широкою дорогою. Доїхав до великого міста, пішов пообідати. Бачить, старший брат прислуговує. Нишком дав знати про себе, забрав його з собою, відвіз до відлюдника, а сам поїхав шукати середнього брата. Їхав,

їхав, об'їхав гору, бачить – палаючий, мов смолоскип, палац. Спішився, прив'язав коня, увійшов до розкішного саду, сів на зелену травичку. З'явився чорний араб, закричав:

– Гей, хто дозволив тут сидіти?

І замахнувся прутом, щоб ударити. Але юнак виявився спритнішим, перехопив з рук араба прут і вдарив його самого. Араб тут же каменем обернувся. Юнак подумав: «То ж і мого брата так згубили». Почав ударяти по каменях прутом. Усі камені людьми постали і розбіглися, і брат притьмом утікати кинувся. Він крикнув:

– Брате! Не біжи!

Забрав середнього брата із собою, поїхали до відлюдника.

Взяли три брати Азаран-Блбула і поїхали додому. Захотілося їм пити. Підійшли до колодязя. Опустили молодшого брата на мотузці. Воду дістали, а брата в колодязі залишили. Старші брати подумали: «Якщо він буде з нами, як же ми батькові на очі покажемо, що скажемо?»

Взяли вони соловейка і поїхали далі. Дісталися домівки, сказали батькові:

– Наш молодший брат загинув. Ми здобули і привезли тобі соловейка.

Привезли Азаран-Блбула до церкви, а він не те що не співає – ледве дише.

Тим часом дівчина на коні теж добралася до царя.

– Хто той молодець, – запитала вона, – що мого Азаран-Блбула забрав?

Два брата відповіли:

– Ми.

– А що ви бачили в дорозі?

– Нічого.

– Не ви його здобули, – сказала дівчина, – ви злодії-крадії! Схопила вона тоді братів і царя, кинула у темницю, місто захопила і залишилася в ньому.

– Доки не з'явиться той, хто здобув Азаран-Блбула, місто не звільню, – каже.

Тим часом жниці допомогли юнакові з колодязя вибратися. Одна старенька забрала його до себе, нагодувала-напоїла. Минуло кілька тижнів. Дійшли чутки з міста, що прибули з далеких країв два брати з Азаран-Блбулом, а за ними – сама володарка. Юнак мовить до старенької:

– Поїду я до міста, подивлюся на нову церкву.

Відбув. Приїхав до себе додому. Дивиться: ні батька, ні братів.

Запитує:

– Де вони?

Відповідають:

– Прибула володарка Азаран-Блбула, схопила їх і кинула до в'язниці.

Юнак пішов до в'язниці, визволив батька і братів. Дівчина до нього присікалась:

– Я володарка Азаран-Блбула, ти мене не боїшся!?

Він у відповідь:

– Я здобув Азаран-Блбула, чого мені боятися?

Дівчина запитує:

– Що ти бачив у дорозі?

Юнак розповів про річку, квітку, вовка, ягня, ворота – все, що зробив, усе, що бачив.

– Якщо ти не віриш усьому цьому – мій поцілунок на твоєму обличчі. Ти – моя наречена.

Відбули весілля. Спорядилися до церкви вінчатися. Азаран-Блбул затьохкав, зайшовся на тисячу ладів! Як він заливався!..

З неба упало три яблука: одне оповідачеві, друге тому, хто слухав, а третє тому, хто почув.

* * *

АНАЇТ

Удавні часи жив цар із царицею. Був у них один-єдиний син Вачаган. Батько з матір'ю всю душу в нього вкладали, ні вдень, ні вночі не зводили з нього очей. Слуги слід в слід ходили за Вачаганом, вгадуючи усі його бажання. У двадцять років царевич був миршавий і тендітний, немов квітка, що виросла без сонця.

Якось старий лікар Лохман, слава про якого рознеслася по всьому світу, прийшов до царя і каже:

– Царю! Якщо ти хочеш, щоб твій син Вачаган не зійшов дочасно в могилу, то не тримай його в чотирьох стінах. Широкий зелений степ, високі аганські гори. Багато в них диких звірів і птахів. Нехай царевич Вачаган займеться полюванням.

Дослухався цар порад мудрого Лохмана. Царевич, одягнений в простий одяг, зранку їхав у гори разом із своїм вірним слугою Вагінаком. Царський син так захопився полюванням, що часто ніч заставляла його зненацька, і він змушений був користуватися гостинністю селян, які завжди знаходили для втомлених мисливців шматок хліба і глек молока.

Вачаган прислухався до людських потреб і бід, не раз продажний суддя потрапляв до в'язниці. Вдови та сироти, бідні общини не раз отримували допомогу з царської скарбниці, не здогадуючись, чийх рук то справа.

Якось у запалі ловів Вачаган у супроводі слуги прискакав у село Ацік і зупинився коло джерела. Біля води саме зібралися дівчата з глеками.

– Напоїть мене, дівчата! – попросив Вачаган.

Одна дівчина наповнила глек і передала його іншій. Та, замість того щоб передати глек Вачагану, вилила його на землю. Тоді перша дівчина знову наповнила глек і передала його подрузі. Дівчина вилила і цей глек на землю.

– У мене в горлі пересохло від спраги, дай же мені води! – закричав Вачаган.

Дівчина розсміялася і знову вилила воду на землю. Вачаган розгнівався, та дівчина не звертала на це уваги. Вона ніби ба-вилась – то підставить глек під струмінь, то знову вилле воду. І тільки на шостий раз вона подала глек Вачагану.

Втамувавши спрагу, Вачаган запитав у дівчини:

– Чому ти не дала мені зразу напитися? Жартувала чи хотіла мене розсердити?

– У нас не прийнято жартувати з незнайомцями, – відповіла дівчина. – Я бачила, що ви розпалені полюванням, а вода в джерелі холодна, наче крига. Навіть гарячого коня добрий господар не напуває холодною водою.

Така відповідь вразила Вачагана, та ще більше вразила його краса дівчини.

– Як тебе звати, красуне?

– Анаїт.

– Хто твій батько?

– Мій батько – пастух Аран. Та навіщо тобі знати наші імена?

– А хіба це гріх?

– Якщо це не гріх, то назви себе і скажи, звідки ти родом?

– Збрехати тобі чи сказати правду?

– Зроби, як вважаєш для себе достойним.

– Достойним для себе я вважаю говорити правду. Але свого імені я не можу тобі відкрити.

Анаїт взяла свій глек і пішла.

З тих пір Вачаган втратив спокій. Образ Анаїт не покидав його ні вдень, ні вночі. Все частіше і частіше їздив він у село Ацік, щоб хоч на хвилю побачити красуню. Вірний слуга Вагінак доповів про це царю з царицею.

Цар покликав сина і сказав:

– Сину мій Вачагане! Тобі минуло двадцять років. Ти – моя єдина надія, ти – опора моєї старості. Прийшов час тобі одружитися.

– Я вже вибрав собі наречену, батьку.

– Хто ж вона? Дочка якого царя? – зрадів батько.

– Вона дочка пастуха з села Ацік. Ім'я їй – Анаїт.

– Це неможливо! – замахав руками цар. – Забудь про неї. Пам'ятай, що царський син має вибирати собі в наречені або царівну, або княжну. У грузинського царя три дочки – вибирай будь-яку. У князя гунарського – теж дочка-красуня.

– Ні, – відповідав Вачаган.

– Ну, тоді одружуйся з донькою воєначальника Варсенік. Вона виросла на наших очах, красуня, буде тобі вірною дружиною, а нам слухняною дочкою.

– Ні, батьку! Якщо ти хочеш, щоб я одружився – знай: немає для мене іншої нареченої, окрім Анаїт, дочки пастуха.

Довго умовляв цар сина, але той твердо стояв на своєму. Тоді цар вибрав багаті подарунки, покликав вірного Вагінака, і той у супроводі двох вельмож поїхав у село Ацік сватати Анаїт, дочку пастуха.

Старий Аран привітно прийняв гостей і розстелив для них килим.

– Який чудесний килим! – здивувались гості. – Це робота твоєї господині?

– Ні, я вдівець! – відповів Аран. – Моя дружина померла десять років тому. – Це робота моєї дочки Анаїт.

– Такого килима немає навіть у нашому палаці. Твоя дочка уміла майстриня. Слава про її красу дійшла до палацу. Цар послав нас для переговорів. Він хоче бачити твою дочку Анаїт дружиною свого сина.

Вельможа чекав, що Аран не повірить своїм вухам чи затанцює від радощів. Але пастух продовжував мовчки сидіти на килимі і нічим не виявляв своїх радощів.

– Що з тобою, Аран? Ти не радий такій високій честі?

– Дорогі гості, – усміхнувся старий пастух. – Я вдячний царю за велику честь узяти з дому жалюгідного пастуха прикрасу для царських палат. Я можу подарувати царю цей прекрасний килим, а дочка моя – сама господиня своєї долі.

Вельможі презирнулись між собою.

До кімнати увійшла Анаїт, поклонилась гостям і сіла за п'яльця. Її тонкі пальці миготіли, як білі метелики.

– Подивись, Анаїт, які багаті дарунки прислав тобі наш цар, – сказав Вагінак, дістаючи шовкові сукні та коштовні прикраси.

Анаїт ледь кинула погляд на все і запитала:

– За що ж мені така милість?

– Цар хоче бачити тебе дружиною свого сина Вачагана. Ти напоїла його водою з джерела. І разом з глеком він віддав тобі своє серце.

– Значить, той прекрасний юнак – син царя? – здивувалась Анаїт. – А чи знає він якесь ремесло?

– Навіщо царському сину ремесло? – розсміявся Вагінак. – Усі піддані – його слуги.

– Сьогоднішній пан – завтра може стати слугою. Ремеслом має володіти кожен, будь він цар чи слуга.

Вельможі презирнулись між собою.

– Значить, ти відмовляєш царевичу тільки тому, що він не знає ремесла? – перепитали вельможі.

– Скажіть царевичу, що він мені милий, але я поклялась вийти заміж тільки за чоловіка, який знає ремесло, і не можу порушити клятву.

Посли повернулися в палац і розповіли про все.

Цар з царицею зраділи, думаючи, що вже тепер Вачаган відмовиться від своїх намірів. Але Вачаган сказав:

– Анаїт права. Цар – теж людина. Кожна людина повинна бути майстром якої-небудь справи.

І вирішив Вачаган навчитися ткати парчу.

З Персії привезли майстра, і за один рік Вачаган перевершив свого учителя. Своїми руками він виткав з тонких золотих ниток весільну сукню і послав її Анаїт. Дівчина довго милувалась чудесним візерунком і дала свою згоду вийти заміж за Вачагана. Сім днів і сім ночей тривав весільний бенкет. Царю так сподобалась Анаїт, що він на radoшах на три роки звільнив усіх селян від податків, і в країні склали таку пісню:

Встало сонце золоте в день весілля Анаїт,
Доц із золота полився в день вінчання Анаїт,
Всі поля озолотились, всі податки позабули,
Всі поповнились комори благодатними хлібами.
Честь і слава нашій мудрій, злотокудрій Анаїт!

Скоро після весілля цар послав у справах вірного слугу Вагінака в дальні краї свого царства, і той безслідно зник. Мина-ли роки, цар з царицею померли, і на трон зійшов Вачаган. Якось Анаїт сказала чоловікові:

– Вачагане! Я помічаю, що ти не знаєш, що твориться у твоєму царстві. Люди, яких ти скликаєш на раду, не говорять тобі всієї правди. Щоб заспокоїти тебе, вони говорять, що все добре. А чи так це насправді? Скинь на деякий час царські шати.

– Ти права, Анаїт. Але хто ж без мене буде правити державою?

– Я! І зроблю це так, що ніхто не буде знати про твою відсутність.

– Добре, Анаїт. Завтра я покину палац, і якщо через двадцять днів я не повернусь, значить, зі мною сталась біда.

У простому селянському одязі Вачаган вирушив у далеку дорогу.

Багато він бачив, багато чув, але найдивовижніше сталося з ним на зворотному шляху в місті Перожі. Якось він сидів на міській площі і побачив натовп, який ішов слідом за сивим старцем. Старець повільно ступав, перед ним очищали дорогу і підставляли під ноги по цеглині.

– Хто цей старець? – запитав Вачаган.

– Це великий жрець, він такий святий, що не ступає ногою на землю з боязні розчавити яку-небудь комаху.

В кінці площі старець опустився на розстелений килим і почав проповідь. Вачаган протиснувся вперед, щоб роздивитися і послухати старця.

Старець помітив Вачагана і покликав його до себе.

– Хто ти і звідки?

– Я з далекої чужої землі. Прийшов у ваше місто шукати роботу.

– Ходімо зі мною. Я дам тобі роботу і щедро заплачу за неї. Вачаган пішов слідом за старцем. На краю міста старець

відпустив натовп. Залишились лише жерці та носильники з важкою поклажею. Вони були чужоземці. Скоро показався якийсь храм, оточений з усіх боків високою стіною.

Великий жрець зупинився біля залізних воріт, відчинив їх великим ключем і, впустивши всіх, знову замкнув замок.

Вачаган побачив перед собою храм, увінчаний блакитним куполом, оточений маленькими келіями. Біля цих келій носильники склали свою поклажу, і великий жрець повів їх у храм. У глибині храму, поблизу вівтаря, великий жрець на-тиснув непомітну пружину, і стіна

розсунулась надвоє. За нею виднілись нові залізні двері. Великий жрець відкрив ці двері і сказав:

– Увійдіть, люди. Тут вас нагодують і дадуть роботу.

Ніхто не встиг сказати і півслова, як залізні двері зачинились, і все огорнула темрява. Ошелешений Вачаган кинувся до дверей і з усіх сил почав стукати:

– Відчиніть! Відчиніть!

Та йому відповідало лиш власне відлуння.

Вачаган мовчки поплентався вперед, туди, де виднілася слабенька смужка світла. Решта пішла за ним. Спіткаючись і падаючи, вони дістались до ледве освітленої печери, звідки чулися жалібні крики.

Назустріч їм метнулася якась тінь. Вачаган випростався і голосно крикнув:

– Хто ти, людина чи диявол? Підійди і скажи, де ми?

Тінь наблизилась і, тремтячи, як лист у буремну ніч, зупинилась перед ним. Це був чоловік з обличчям мерця. Його глибоко запалі очі світилися голодним блиском, щоки ввалились, сині губи оголювали беззубий рот. Це був живий скелет, обтягнутий шкірою. Заїкаючись і плачучи, цей живий труп сказав:

– Ідіть за мною, і все зрозумієте.

Вони пішли по вузькому коридору і вийшли в іншу печеру, де такі ж голі скелети ворухилися на холодній землі, притискаючись один до одного, намагаючись зігрітись.

Провідник повів Вачагана далі, через таку ж печеру, де у певному порядку стояли величезні казани і такі ж люди-тіні метушилися навколо них, помішуючи довгими палицями якусь вариво.

Вачаган зазирнув у казан і зі страху відсахнувся. В казані варилося людське м'ясо... Він нічого не сказав своїм товаришам по нещастю і попрямував за провідником. Той привів їх до великої, тьмяно освітленої печери, де сотні мертво-блідих, змучених людей вишивали, в'язали, шили. Тим же шляхом провідник привів їх до першої печери і втомлено опустився на камінь.

– Той же старець так само заманив у ці печери і нас. Я втратив лік часу, бо тут немає ні дня, ні ночі і тільки безкінечною чередою тягнуться жажливі сутінки. Знаю тільки, що всі, хто потрапив сюди разом зі мною, – загинули. Якщо людина, яка сюди потрапила, знає ремесло, її змушують працювати, якщо ні – забирають на бойню, і звідти вона потрапляє у ті жажливі казани, які ви щойно бачили. Старий диявол не один, усі жерці – його помічники.

Вачаган, не відводячи очей, дивився на оповідача й... упізнав у ньому свого слугу Вагінака. Вагінак не впізнав свого господаря, і Вачаган, боячись, щоб радість зустрічі не порвала, як меч, тонку нитку життя Вагінака, не назвав себе.

– Скоро я стану зовсім безсилим, і тоді мене відправлять на бойню, – журився Вагінак. – Та й на усіх вас чекає така ж доля.

– Ні! – гнівно вигукнув Вачаган. – Залишайся з нами, я вірю, що ми виберемось живими з цього пекла!

Вачаган розпитав у своїх супутників про їхнє ремесло. Один виявився кравцем, інший – ткачем, ще інший – вишивальником, решта не знали ніякого ремесла.

– Будете моїми помічниками, – сказав їм Вачаган.

Скоро з шумом розчахнулися залізні двері, і до печери зайшов жрець в оточенні сторожі.

– Це новоприбулі? – запитав він.

– Так, ми слуги твоєї милості.

– Хто з вас знає якусь ремесло?

– Ми – умілі майстри. Ми вміємо ткати цінну парчу. Вона коштує у сто разів дорожче від чистого золота.

– Невже на світі є тканина, яка дорожча від золота? – здивувався жрець.

– Я не брешу, – гордо відповів Вачаган.

– Добре, – повірив жрець. – Скажи, які вам потрібні інструменти, який матеріал, і йдіть у майстерню.

– Ні, о великий пане! Чужі очі не повинні бачити нашу роботу. Дозволь нам залишитись тут і накажи посилати нам хліб і плоди. Ми не їмо м'яса, від нього можемо померти, і тоді ви втратите зиск.

– Добре! Але горе вам, якщо ви обдурите мене. Я пошлю вас на бойню і, перш ніж убити, завдам страшних тортур.

Того ж дня жрець прислав необхідні інструменти і матеріал. Вачаган узявся за роботу, навчаючи й своїх товаришів по нещастю. Щодня слуги жерця приносили невірникам хліб і плоди. Кожен старався дати хоч трохи їжі нещасним у сусідній печері. Вагінак поступово поправився і став схожий на нормальну людину. Коли основа парчі була готова, Вачаган сказав жерцю:

– Ми не можемо далі працювати у напівтемряві. Накажи принести нам вогню.

Жрець виконав прохання Вачагана і приніс смолоскип та кілька світильників.

Побачивши Вачагана, освітленого з ніг до голови, Вагінак голосно скрикнув і впав на землю.

– Що з ним? – здивувався жрець.

– Блиск смолоскипа засліпив його, пане. Він прийде до тям і спокійно буде працювати, – з поклоном сказав Вачаган, і жрець пішов.

Скоро парча була готова. Вона сяяла і переливалась усіма кольорами веселки. По краях тонкого візерунку Вачаган виткав дрібними буквами історію своєї неволі.

Побачивши чудесну парчу, жрець завмер від захвату.

– Ти дійсно майстер, – милостиво кинув він Вачагану.

– Я тобі говорив, що ця парча буде коштувати в сто разів дорожче від золота. Знай же, що вона коштує ще дорожче! На ній виткані чарівні талісмани. Жаль, що вони не доступні кожному. Прочитати і відгадати їхню таємницю може тільки мудра цариця Анаїт.

Жадібний жрець не відводив очей від чудесної парчі. Він вирішив не показувати її головному жерцю, з тим щоб самому скористатися щедрим прибутком.

Тим часом Анаїт так мудро правила країною, що народ не знав про відсутність Вачагана. Минуло двадцять днів – Вачаган не повернувся. Цариця почала хвилюватися. По ночах вона бачила страшні сни. Собака Вачагана Зангі день і ніч вив, кидався під ноги і тягнув кудись Анаїт за сукню. Кінь Вачагана нічого не їв, іржав, як лоша, що втратило матір. Кури кукурикали, як півні, а півні, замість зорі, співали під вечір фазанячими голосами. Хоробра Анаїт була у відчаї.

Вона розіслала гінців у всі кінці свого царства, та Вачаган зник, як голка в скирті сіна.

Якось уранці їй доповіли про приїзд іноземного купця з товаром.

– Покличте його, – наказала цариця. – Може, він зустрічав на своєму шляху мого чоловіка.

Слуги привели жерця. Він низько вклонився цариці і на срібній таці підніс золоту парчу. Анаїт поглянула на парчу і запитала:

– Чи не зустрічав ти на своєму шляху царя Вачагана?

– Ні, – відповів жрець.

– Скільки коштує твоя парча?

– Вона в триста разів дорожча, ніж золото. Це ціна роботи майстрів і матеріалу. А мое старання для тебе оціни сама, о мудра царице!

– Це нечувана ціна за парчу.

– Це не проста парча, царице, на ній виткані чарівні талісмани, які виліковують печаль і горе.

– Он як? – здивувалась Анаїт і знову розгорнула парчу.

«Кохана Анаїт, я потрапив у страшне пекло. В ньому я зустрів Вагінака. Той, хто приніс тобі парчу – один з демонів цього пекла. Шукай нас на схід від Перожа під обнесеним стіною храмом. Ліворуч від вівтаря стіна розсувається навпіл. Поспішай, бо нам загрожує смерть. Вачаган».

Серце Анаїт затріпотіло, як спіймана пташка. Знову і знову вона перечитувала страшні слова. Зібравши усі свої сили, Анаїт з усмішкою сказала:

– Так, ти правий! Візерунки цієї парчі мають чарівні властивості. Ще вчора я не знаходила собі місця від журби і горя. А зараз ти бачиш – я усміхаюсь. Цій парчі немає ціни. Але мертва творіння не може бути вищим від свого творця, – чи не так?

– Ти говориш мудро, царице.

– Приведи до мене майстра, який виткав цю парчу, – я хочу подивитись на нього.

– Мудра царице! Я не бачив того майстра. Я купець і придбав цю парчу в Індії у одного єврея. А той купив парчу у араба. А у кого купив араб – я не знаю.

– Але ж ти говорив, що робота і матеріал коштують у триста разів дорожче від золота. Значить, ти сам віддав її ткати.

– Мудра царице, так сказав мені купець, у якого...

– Ти брешеш! – гнівно вигукнула цариця. – Талісмани відкрили мені твою мерзенну таємницю. В темницю його!

Слуги схопили жерця і кинули до темниці.

Анаїт наказала трубити тривогу. Тривожно перешіптуючись, народ заповнив площу перед палацом, запитуючи одне в одного, що сталося. На балкон вийшла озброєна з ніг до голови Анаїт.

– Громадо! – сказала вона. – Життя нашого царя Вачагана в небезпеці. Хто любить царя, хто дорожить його життям – за мною! Опівдні ми повинні бути в Перожі.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.